

Forblad

professorat i ombygning og restaurering

Anthon Bendix

Tidsskrifter

Arkitekten 1955, Ugehæfte

1955

Professorat i ombygning og restaurering

Af arkitekt M.A.A. Anthon Bendix

378.97

For langt de fleste arkitekter er opgaven at projektere, beregne, tegne og administrere nybygninger af alle arter noget ganske selvfølgeligt, og det mest tillokkende er naturligvis opgaver af format, boligblokke, skoler, industribygninger, og for de arkitekter med drømme om monumentalitet, hospitaler og rådhus, de fyrstelige landslotte er noget overstået, men heller ikke det lille hus er at foragte, tværtimod kan det siges, at næppe nogen opgave indenfor byggeriet, har været mere intimt dyrket, og i ikke få tilfælde med resultater mere end landskendte. En anden stor del af arkitektens opgaver, ombygning og restaurering, er knap så estimeret, det synes ikke særligt eftertragtet, da en heldig løsning ofte unddrager arkitekten den fjer i hatten han tilkommer.

I altfor mange tilfælde må arkitekten ved ombygning og restaurering stole på håndværkerne mere end på sig selv, og i lige så mange tilfælde kan det siges, at håndværkerne ikke har, og ikke kan have, flere kvalifikationer end arkitekten, da den håndværksmæssige uddannelse ikke sigter på sådanne opgaver, men lige som arkitektens, på nybyggeri som det centrale i hvervet. Jeg har set ombygninger så godt forberedt, beskrevet, beregnet, at den endelige opgørelse viste en besparelse på ca. 5 pct., og andre, tilsyneladende lige så godt behandlet på papiret, der, trods al forudseenhed og omhu i ledelsen, alligevel oversteg kalkulen med 50-60 pct.

At håndværkerne har benyttet en gunstig lejlighed tør ikke siges eller tænkes, men filantroper i deres fag er de næppe, og er en sag sådan beskaffet, at der foreligger uklarhed med risiko for tab af penge eller materiale, så vil enhver klog håndværker sikre sig bedst muligt, og det bliver arkitektens sag at skaffe et klart overskueligt materiale for tilbud og udførelse, så urimelige risikopræmier undgås.

Et herværende dagblad var for ca. 1 år siden så venligt at interessere sig for ombygninger med så smigrende vendinger, at en uforvansket oversættelse meget vel kunne blive til, „naturligvis har en ejer ret og pligt til at ombygge sit hus, at han opnår pågældende myndigheders billigelse er også påkrævet, men han har en pligt til at sørge for, at de tidligere lejere kommer ind i de ombyggede rum til den gamle leje“, og i forbindelse nævntes et kun 50 år gammelt hus som „sminket boliglig.“

Der lever endnu byggefolk i fuld vigør, som i ungdommen fik første indvielse i byggeriet i dette hus, og skal det gøres til almindeligt skøn, at huse forældes 10 år før de oprindelige kredit- og hypoteklån afvikles, må det blive mægtige opgaver i sanering og nybyggeri nuværende og kommende generationer i byggefagene kommer ud for; efter det nævnte skøn er allerede tre fjerdedele af det egentlige København dømt til rasering, og sikke travle tider der vil blive, ikke blot for byggefolk.

Mon sådanne opgaver kan finansieres i det omfang? jeg tvivler; lad os nedbryde, hvad der virkelig er ubrugeligt til boliger eller andet nyttigt formål, men det der virkelig kan bevares, uden at være til gene for sund udvikling, bør skånes af økonomiske grunde.

I Svejts, Østrig, Italien, Frankrig, Sydtyskland, og mere kendt i Belgien og Holland, står huse fra 1500-tallet, flere fra 1600-tallet, er brugelige den dag i dag, noget lignende er tilfældet i flere af vore købstæder, Ribe, Viborg, Randers, Odense m. flere; det tyder på, at det er gørligt at bevare ældre huse som fortjener denne hæder.

I den fortsatte udvikling tyder meget på at afspærringen mellem Sverrig og Østeuropa, i højere grad end tidligere har gjort København og Helsingør til trafikcentre, i lighed med de vadesteder, der i middelalderen skabte muligheder for bydannelse i Europa. Se blot på Danmarkskortet, der tydeligt viser vore ældste byer liggende i bunden af en fjord, og netop ved en å med vadested, synes det en nærliggende mulighed, at byerne vil vokse i omfang og indbyggertal, og så meget mere grund er der til, at bl. a. arkitekten bibringes størst mulig viden om de faktorer, der kan siges at være grundlæggende for bevaringen af byernes bedste bestanddele.

De klassiske eksempler vi har for øje her hjemme, Bjernede Kirke, Børsen, Viborg Domkirke, m. m. giver ikke noget godt forbillede til restaurering, bedre er den langt yngre ombygning af Regensen med buegang under første etagen, og den aller nyeste, kolonnaden i Gothersgade, og det er højst sandsynligt, at flere af vore gadeudvidelser vil ske på denne måde, og der kan

blive tale om ret store beløb i disse opgaver. Metoden, at bygge kolonnader ind i husene, var allerede på tale for ca. 60 år siden, den forelå endog i konkrete forslag og dette er altså intet nyt.

Vi har på Akademiets bygningsskole 13 fungerende professorer, disciplinerne arkitekturstudium, byggeteknik, landbrugsbygninger, byplan, havekunst, møbelkunst og industrikunst besættes af 7 professorer, mens begrebet bygningsplanlægning optages af de øvrige 6; det skulle synes muligt, at en af sidstnævnte gruppe skulle være kvalificeret – eller kan blive det – til at varetage problemerne ombygning og restaurering. At disse discipliner skal blive af for ringe omfang til et professorat, er næppe tænkeligt, bl. a. da der indtil 1940 båndlagdes mægtige summer i sådanne opgaver. F. eks. havde murerfaget i København i årene 1938–1939 ca. 30 pct. af medlemmerne, og i provinsen ca. 45 pct., beskæftiget ved sådanne opgaver, og i tømrerfaget er tallene noget nær de samme, og siden 1940 med de velkendte begivenheder, de deraf følgende restriktioner for husleje og materiale, hvoraf den første består endnu, er en utrolig masse ejendomme forsømte, ikke alene i vedligeholdelse, men også i tiltrængte ombygninger og såkaldt modernisering. Der forestår således, når alle restriktioner er ophævet, en mængde opgaver som også vil påkalde arkitektens assistance til projektering, beregninger, beskrivelse og ledelse, og er alle kvalifikationer til stede?

Jeg læste for nogen tid siden, at Tandlægehøjskolen har et professorat i tandfyldning, og at dette problem er af værdi for vordende og nuværende tandlæger må jeg tro, for de mangfoldige plomber mine tænder i årenes løb er fyldt med, er få uger efter erhvervelsen faldet ud, forsvundet, jeg ved ikke hvorhen. Min reaktion ved læsningen var, hvorfor har vi ikke et professorat i udfyldning i de huller tidens tand gnaver i vore huse af større eller mindre værdi? og nærværende indlæg er resultatet og bliver sikkert uden virkning.

Jeg mindes, at nu afdøde arkitekt M.A.A. Åge Rafn en gang i trediverne holdt nogle få forelæsninger om her omhandlede emner, men der foreligger vist nok ingen større erindring om enkeltheder, og han greb efter mit skøn omkring et meget vigtigt problem.

Så vidt jeg ved og har søgt, måske dog ikke tilstrækkeligt, findes der ingen lærebøger om ombygning og restaurering, hverken på engelsk, fransk, tysk, endnu mindre på et af de nordiske sprog, men der er jo heller ikke lærebøger der giver anvisning på husbygning, ialfald ikke varig og omfattende brugelig, bl. a. fordi de forskellige metoder, skikke, og navnlig æstetisk bedømmelse skifter fra år til år og vil en af vore udmærkede professorer kaste sig over nævnte emner, må han tilsyneladende begynde på egen erfaring, opbygge sin belæringsform på bar bund, og måske er det også den bedste vej til selvstændig viden om tingene. Men det eneste sikre er, at vor studerende ungdom ikke kan have nogen erfaring, der dækker, og den mangel må så vidt muligt afhjælpes i studietiden.